

SIYOSIY PARTIYALAR

*Adhamov Abdumannon Mubin o'g'li**O'zbekiston milliy universiteti 3-kurs talabasi**Tel: 952128151*

Annotatsiya. Ushbu maqola siyosiy partiyalarni har tomonlama tahlil qilish, ularning tarixiy evolyutsiyasi, mafkuraviy asoslari va boshqaruvga ta'sirini o'rganishga qaratilgan. Partiya tizimlari, saylovchilarning xulq-atvori va saylov jarayonlari haqidagi adabiyotlarni o'rganib chiqib, ushbu maqola siyosat dunyosini tavsiflovchi dinamikani chuqurroq tushunishga hissa qo'shishga intiladi.

Kalit so'zlar: siyosiy partiyalar, boshqaruv, mafkura, saylov tizimlari, partiya tizimlari, saylovchilarning xulq-atvori, siyosiy dinamika.

Аннотация. Данная статья направлена на всесторонний анализ политических партий, изучение их исторической эволюции, идеологических основ и влияния на управление. Изучая литературу о партийных системах, поведении избирателей и избирательных процессах, эта статья стремится внести свой вклад в более глубокое понимание динамики, характеризующей мир политики.

Ключевые слова: политические партии, управление, идеология, избирательные системы, партийные системы, поведение избирателей, политическая динамика.

Annotation. This article focuses on the comprehensive analysis of political parties, their historical evolution, ideological foundations and impact on governance. Having studied the literature on party systems, voter behavior and electoral processes, this article seeks to contribute to a deeper understanding of the dynamics that characterize the world of politics.

Keywords: political parties, governance, ideology, electoral systems, party systems, voter behavior, political dynamics.

Siyosiy partiyalar demokratik boshqaruvning asosi bo'lib xizmat qiladi, siyosiy vakillik va ifoda uchun vosita bo'lib xizmat qiladi. Siyosiy partiyalar evolyutsiyasini tushunish zamonaviy siyosiy tizimlarning asosini tashkil etuvchi murakkab dinamikani tushunish uchun juda muhimdir. Ushbu maqola siyosiy partiyalarning ko'p qirrali tabiati, mafkuralari va siyosiy manzarani shakllantirishdagi rolini o'rganishga qaratilgan.

• Tarixiy evolyutsiya: siyosiy partiyalar asrlar osha boy tarixga ega. Ilk demokratik davlatlar fraksiyalaridan zamonaviy, xilma-xil partiya tizimlariga qadar siyosiy partiyalar evolyutsiyasi jamiyatlarning o'zgaruvchan tabiatini aks ettiradi.

• **Мафкуравий асослар:** сиџосий партијалар ко'пинча е'тиџод ва қадриятлар мајмуини ифодаловчи мафкуралари билан белгиланади. Мафкуравий спектрни тахлил қилиш партијалар қабул қилиши мумкин бо'лган турли хил сиџосий позиџсијаларни тушунишга џордам беради.

• **Партија тизимлари:** тизимдаги сиџосий партијаларнинг тузилиши ва ташкил етилиши џуда мухимдир. Миллат икки партијали тизимга ега бо'ладими, ко'п партијали тизимми џоки हुкмрон партијавий тизим бoшқарув ва сиџосатни шакллантиришга сезиларли та'сир қилади.

• **Сайловчиларнинг хулқ-атвори:** сайловчиларнинг сиџосий партијалар билан қандай муносабатда бо'лишини о'рганиш демократик жарайон хақида тушунча беради. Партијаларга содиқлик, масалаларни мувофиқлаштириш ва номзодларнинг муροјаатлари каби омилар сайлов натијаларига та'сир қилади.

Ушбу тахлилни о'тказиш учун академик адабиџотлар ва тарихий हुјжатларни хар томонлама ко'риб чиқиш амалга оширилди. Таdqiqoтда сиџосий партијалар еволюџсијаси, уларнинг мафкуравий асослари ва бoшқарувга та'сiri то'g'risida ма'lumot то'plash учун илмиџ мақолалар, китоблар ва амалиџ таdqiqoтлар о'рганildi.

Сиџосий партијалар-бу давлат институлларига та'сир о'тказиш ва назоратни қо'лга кiritишга интиладиган о'xshash сиџосий мақсад ва мафкураларга ега бо'лган уџушган гурухлар. Улар сайловчиларга турли платформалар ва сиџосий тақлифлар о'rtasida танлов тақлиф қилиш орқали вакиллик демократијаларида hal қилувчи рол о'ynaydi. Сиџосий партијалар хақида ба'зи мухим фикрлар:

Мафкура: сиџосий партијалар ко'пинча либерализм, консерватизм, соџсиализм џоки екологизм каби о'ziga xos мафкуралар билан боg'liq. Ушбу мафкуралар партијанинг турли масалалар, жуmlandan, иqtisodiy сиџосат, иџтимоий масалалар ва हुкуматнинг роли бо'yicha позиџсијасини шакллантиради.

Вазифалари:

- **Вакиллик:** томонлар о'z a'zolari ва тарafdorларининг манфаатлари ва нуқтаи назарларини ифодалаџди. Улар ушбу манфаатларни партија платформалари орқали ифодалаџдилар ва агар улар сиџосий हुкoмијатга ега бо'lsalar, уларни амалга ошириш учун ҳаракат қилишади.

- **Ишга қабул қилиш ва танлаш:** томонлар давлат лавоџимига номзод бо'лиш учун номзодларни џоллашади ва танлаџдилар. Улар ко'пинча номзодларни танлаш учун ички жарайонларга ега, масалан, бoшlang'ich џоки партија конвенџсијалари.

- **Сиџосатни шакллантириш:** томонлар асосий масалалар бо'yicha о'z позиџсијаларини белгилаядиган сиџосий тақлифлар ва платформаларни ишлаб чиқадилар. Ушбу платформалар сайловчилар ва сайланган амалдорлар учун қо'llанма бо'либ хизмат қилади.

Сайлов: сиџосий партијалар сайлов жарайонида Марказий о'rinni егаллаџди. Улар сайловчиларни сафарбар қиладилар, сиџосий кампаніјалар о'тказадилар ва о'z номзодларини маблаг ' yig'ish ва бoшqa манбалар орқали қо'llab-quvvatлаџдилар.

Partiya tizimlari: siyosiy partiyalarning soni va kuchi turli mamlakatlarda turlicha bo'lishi mumkin. Ba'zi mamlakatlarda a ikki partiyali tizim (masalan, Qo'shma Shtatlar), boshqalarida esa ko'p partiyali tizimlar bu erda bir nechta partiyalar siyosiy hokimiyat uchun raqobatlashadi.

Partizanlik: partizanlik deganda shaxslarning ma'lum bir siyosiy partiyaga ko'rsatadigan sadoqati va qo'llab-quvvatlashi tushuniladi. Saylovchilar ko'pincha umumiy qadriyatlar, e'tiqodlar yoki manfaatlarga asoslangan holda ma'lum bir partiyani aniqlaydilar.

Katta va kichik partiyalar: ko'pgina tizimlarda siyosiy landshaftda hukmronlik qiladigan yirik partiyalar va kamroq o'rin yoki vakillikka ega bo'lgan kichik partiyalar mavjud. Asosiy partiyalar odatda kengroq qo'llab-quvvatlash bazasiga ega va hukumatni shakllantirish ehtimoli ko'proq.

Koalitsiyalar: ko'p partiyali tizimlarda partiyalar ko'pchilik hukumatni yaratish uchun saylovdan keyin koalitsiyalar tuzishlari odatiy holdir. Bunga o'xshash siyosiy maqsadlarga ega bo'lgan partiyalar birgalikda boshqarish uchun harakat qilishadi.

Evolyutsiya va o'zgarish: siyosiy partiyalar vaqt o'tishi bilan rivojlanib, jamiyatdagi o'zgarishlarga, demografiya va siyosiy landshaftlarga moslasha oladi. Yangi partiyalar paydo bo'lishi mumkin va mavjudlari o'zgarishlarga duch kelishi mumkin.

Siyosiy partiyalarga misollar demokratik partiya va Respublikachilar partiyasi qo'shma Shtatlarda konservativ partiya va Leyboristlar partiyasi buyuk Britaniyada va xristian demokratik Ittifoqi (CDU) va sotsial-demokratik partiya (SPD) Germaniyada va boshqalar.

Topilmalar siyosiy partiyalarning dinamik tabiatini ta'kidlaydi, turli mafkuraviy pozitsiyalarni aks ettirgan holda ijtimoiy o'zgarishlarga moslashadi. Tadqiqot partiya tizimlarining boshqaruv natijalariga ta'sirini ta'kidlab, turli tuzilmalar siyosatni shakllantirish va amalga oshirishga qanday ta'sir qilishini ko'rsatadi. Bundan tashqari, saylovchilarning xulq-atvorini tahlil qilish siyosiy partiyalar va elektorat o'rtasidagi murakkab o'zaro bog'liqlik haqida tushuncha beradi.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, siyosiy partiyalar demokratik boshqaruvning muhim tarkibiy qismlari bo'lib, vaqt o'tishi bilan jamiyatlarning o'zgaruvchan ehtiyojlarini qondirish uchun rivojlanib boradi. Ularning tarixiy evolyutsiyasi, mafkuraviy asoslari va partiya tizimlarining boshqaruvga ta'sirini tushunish siyosatchilar, siyosiy tahlilchilar va fuqarolar uchun juda muhimdir. Oldinga siljib, keyingi tadqiqotlar rivojlanayotgan texnologiyalarning siyosiy partiyalar dinamikasini shakllantirishdagi roli va demokratik jarayonlarga ta'sirini o'rganishi mumkin.

Siyosiy partiyalarning murakkab tarmog'ini kezar ekanmiz, ularning murakkabligi va moslashuvchanligini tan olish ongli fuqarolikni tarbiyalash va barqaror demokratik institutlarni barpo etishning kalitidir.

Adabiyotlar.

1. Qirg'izboyev M. Fuqarolik jamiyati: siyosiy partiyalar, mafkuralar, madaniyatlar. T.: Sharq. 1998. B.30-32.
2. Jalilov A., Muhammadiev U., Jo'raev Q va boshqalar. Fuqarolik jamiyati asoslari: o'quv qo'llanma. Toshkent, 2015. B198-199.
3. Bekov I.R., Abbosxo'jayev Sh.A. Siyosiy partiyalar va O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovi. – T.: "O'zbekiston", 2007. B.5.
4. T.T Khudayberganovich. (2020). The importance of the use of innovative technologies in raising the spirituality of young people. International journal of multidisciplinary research (IJMR). –p. 25-27. T.T Khudayberganovich. (2020). Prospects for relying on the basis of the national idea in protecting young people from hard and harmful ideas. International Journal for Innovative Engineering and Management Research. A Peer Reviewed Open Access International Journal. Elsevier SSRN 9 (11) –p. 81-85. 15.
5. Tuxtasin Xudayberganovich Tashmetov. (2021). Global yutuqlardan foydalanishda milliy g'oyaning samaradorligini oshirish mexanizmlari. Academic research in educational sciences, 2(3), 596-602